Herinrichting Universiteitskwartier Amsterdam

Advies Leefbaarheid en Veiligheid

Met speciale aandacht voor het Binnengasthuisterrein en BG5

Bureau K2

Ing. Kyra Kuitert ®RCE

26 augustus 2024

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding
1.1. Opgave
1.2. Werkwijze
1.3. Studiegebied
1.4. Stakeholders
1.5. Sociale veiligheid
1.6. Leefbaarheid
1.7. Disclaimer

2. De eerste indruk (schouwverslag en interviews)
2.1. Zichtbaarheid
2.2. Eenduidigheid
2.3. Aantrekkelijkheid
2.4. Toegankelijkheid
2.5. Sociaal
2.6. Beheer, handhaving en communicatie
2.7. Wat zeggen de betrokkenen over veiligheid en leefbaarheid?

3. Risico's en aanbevelingen Universiteitskwartier algemeen
3.1. Zichtbaarheid
3.2. Eenduidigheid
3.3. Aantrekkelijkheid
3.4. Toegankelijkheid
3.5. Sociaal
3.6. Beheer, handhaving en communicatie

4. Risico's en aanbevelingen Binnengasthuisterrein
4.1. Zichtbaarheid
4.2. Eenduidigheid
4.3. Aantrekkelijkheid
4.4. Toegankelijkheid
4.5. Sociaal
4.6. Beheer, handhaving en communicatie

5. Risico's en aanbevelingen BG5
5.1. Zichtbaarheid
5.2. Eenduidigheid
5.3. Aantrekkelijkheid
5.4. Toegankelijkheid
5.5. Beheer

6. Conclusie en discussie
6.1. Conclusie
6.2. Discussiepunten

1. Inleiding

De Universiteit van Amsterdam (UvA) heeft samen met de gemeente plannen gemaakt voor het Universiteitskwartier (UK) in het historische centrum van Amsterdam, grofweg gelegen tussen de Amstel en de Hoogstraat. In het 'nieuwe' UK komen de Faculteit der Geesteswetenschappen, enkele wetenschappelijke instituten, het universiteitsbestuur, CREA, de Universiteitsbibliotheek (UB), ceremoniële ruimtes, het Allard Pierson museum, de Amsterdamse Academische Club en Spui25.

Stuk voor stuk worden diverse gebouwen in het UK opgeleverd; er komt nieuwbouw en er worden monumenten vernieuwd en verduurzaamd. Als een van eerste wordt de Universiteitsbibliotheek (UB) opgeleverd met studieplekken voor zo'n 1.000 studenten en werkplekken voor ongeveer 100 bibliotheekmedewerkers. De komende jaren wordt er gewerkt aan andere (deel)projecten, waaronder de verbouwing van BG5 en de Oudemanhuispoort (OMHP). Ook de openbare ruimte krijgt een nieuwe inrichting met meer groen en toegankelijkheid. Het werk aan het UK kan zomaar nog tien jaar gaan duren.

In dit deel van de binnenstad wordt dicht op elkaar gewoond, gewerkt, gestudeerd en ontspannen. Het is dan ook begrijpelijk dat bewoners, ondernemers, studenten, passanten en andere stakeholders met argusogen kijken naar wat er in hun 'achtertuin' allemaal gaat gebeuren. En ook dat ze zich zorgen maken over onderwerpen als schoon, veilig, overlast en bezoekersstromen.
Na een intensief participatietraject met de omgeving (zowel bewoners als medewerkers als studenten) in 2021 is het Strategisch Masterplan (SMP) vastgesteld. Hierin staan zes thema's omschreven die als uitgangspunten worden gebruikt voor de ontwikkelingen in het Universiteitskwartier:

1. Identiteit
2. Historie en monumentaliteit
3. Toegankelijkheid en gebruik
4. Bereikbaarheid en logistiek
5. Leefbaarheid en veiligheid
6. Duurzaamheid en groen

Het thema 'Leefbaarheid en veiligheid' is uiteraard heel belangrijk voor de omgeving en de UvA, omdat het bepalend is hoe gebruikers van het gebied ervaren en of ze zich er thuis voelen. Na overleg met buurtvereniging VOLBG heeft de UvA dan ook besloten de omgeving (waaronder de eigen organisatie, bewoners en de gemeente) als eerste te betrekken bij de concretisering van thema 5 (Leefbaarheid en veiligheid).

De UvA heeft daarom, bij monde van Philippe Rietmeijer (gebiedscoördinatie Universiteitskwartier), Kyra Kuitert ®RCE van Bureau K2 gevraagd om te adviseren over de thema's veiligheid en leefbaarheid. De afkorting ®RCE staat voor Registered CPTED Expert. Het wetenschappelijk onderbouwde Crime Prevention Through Environmental Design is in Nederland bekend onder de namen Sociale Veiligheid of Veilig Ontwerp en Beheer.

Daarnaast is Kyra adviseur bij Bureau KM en auteur van 'Prettige Plekken, Handboek Mens en Openbare ruimte', waarin richtlijnen gegeven voor een gebruikersvriendelijke omgeving. Daar wordt niet alleen gekeken naar veiligheid, maar ook naar de thema's als gezond, aantrekkelijk, groen, bereikbaar, kindvriendelijk, sociaal en beweegvriendelijk. Al deze thema's bij elkaar opgeteld zorgen voor een leefbare omgeving.

1.1. Opgave

Toets de huidige situatie en de voorliggende plannen met behulp van de CPTED-methodiek om crimineel gedrag te beperken én de veiligheidsgevoelens voor álle gebruikers te verhogen Zowel nu als in de toekomst en zowel overdag als in de donkere uren. Neem de input en zorgen vanuit de omgeving hierin mee. Geef vervolgens een overzicht van mogelijke maatregelen op het snijvlak van ontwerp en beheer van de gebouwde omgeving.

De opdracht bestaat uit drie (of mogelijk vier) onderdelen:

1. Het participatieproces
   Uitwerking van de onderwerpen Leefbaarheid en Veiligheid in het Participatieplan.
   Toelichting op de thema's Leefbaarheid en Veiligheid en de analyse tijdens de werksessie met de omgeving op 27 mei 2024.

2. Sociale veiligheid van het hele Universiteitskwartier
   Analyse van het hele Universiteitskwartier plus aanbevelingen.

3. Sociale veiligheid rond BG5
   Analyse van de plannen voor BG5 en met name voor de buitenruimten rondom het paviljoen plus aanbevelingen.
   Bijdragen aan de co-creatieve sessie op 13 juni, waarbij gebruikers in teams ideeën vormgeven als input voor de ontwerpers.

4. Analyses en advies[1] voor andere (toekomstige) plannen en ontwerpen voor het UK. Hiermee wordt gegarandeerd dat de sociale veiligheid in het hele planproces geborgd wordt én blijft.

Genderscan
Er werd in de opdracht gesproken over het uitvoeren van een zogenaamde genderscan. Officieel is een genderscan een medische procedure, waarbij het geslacht van een ongeboren baby wordt bepaald. In de context van de openbare ruimte wordt deze term echter zelden gebruikt. Is dat wel het geval, dan wordt onderzoek bedoeld waarbij gekeken wordt naar genderspecifieke beleving van de openbare ruimte. Denk aan problemen of ongelijkheden in toegang en gebruik, zoals gevoelens van onveiligheid 's avonds en 's nachts bij vrouwen of leden van de LHBTQ+-gemeenschap of de beschikbaarheid van genderneutrale toiletten.
Bij sociale veiligheid wordt vaker gewerkt vanuit het gedachtengoed van 'Design for all'. Hierbij wordt altijd uitgegaan van de meest kwetsbare doelgroepen, zoals kinderen, ouderen of vrouwen, waarmee de openbare ruimte automatisch ook veilig een aantrekkelijk is voor de weerbaarder medemens.

1.2. Werkwijze

Om zo goed mogelijk een analyse van het hele gebied te kunnen uitvoeren en de juist aanbevelingen te kunnen geven, zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Kick-off met Philippe Rietmeijer (gebiedscoördinatie Universiteitskwartier), Carin van der Wal (programmamanager Universiteitskwartier) en Jenneke Spijkstra (projectmanager BG5)
- Uitwerken van de thema's Leefbaarheid en Veiligheid (theorie) in het Participatieplan
- Bestuderen van voorliggende documenten, plannen en ontwerpen, waaronder:
  - Participatieplan Universiteitskwartier (29 maart 2024)
  - Strategisch Masterplan Universiteitskwartier

[1] Dit is een optie, maar omdat de inrichting van de openbare ruimte een samenwerking is van de UvA met de gemeente betreft, is hier op dit moment nog niet over besloten.

    - Visie Binnengasthuisterrein Amsterdam van de Vereniging Openbaar en Leefbaar Binnengasthuisterrein en omgeving (VOLGB)
    - Presentatie Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (tegenwoordig COK) + het negatief advies
    - BG5 Concept Bouwaanvraag Universiteitskwartier
    - Ontwerptekeningen BG5 Ector Hoogstad Architecten
    - Concept aanpak co-creatieve ontwerpworkshops BG5
    - De Leefbarometer
- Input opgehaald bij de volgende stakeholders:
    - Richard Jansen, Wijkagent
    - Carla de Man, Facilitair manager UK bij de UvA
    - Oliva Somsen, Gebiedsmakelaar Zuidelijke Wallen & Zuidelijk Kernwinkelgebied
    - Edit Tuboly, Peter Veer en Reyer Meeter, bewoners
- Vier schouwen op locatie om de sterke punten van de huidige situatie (die zoveel mogelijk moeten worden behouden) en de risico's te analyseren, inclusief fotografie.
- Bovenstaande verwerken in een concept-rapport met aanbevelingen uit de domeinen Inrichting, Beheer, Organisatie of Communicatie.
- Verwerken van de feedback op het concept in het definitieve rapport.

1.3. Studiegebied

Het Universiteitskwartier ligt in buurt BG-terrein e.o. in de historische binnenstad van Amsterdam tussen de Oude Doelenstraat en Oude Hoogstraat, Kloveniersburgwal en Amstel, Oude Turfmarkt, Grimburgwal en Oudezijds Voorburgwal.

Grenzen van het UK. Afbeelding uit het Strategisch Masterplan Universiteitskwartier

1.4. Stakeholders

In het gebied zijn verschillende stakeholders:
- Buurtbewoners (o.a. bewoners Kloveniersburgwal, speeltuingebruikers Vendelhof, Binnengasthuisstraat, Oudezijds Achterburgwal, buurtvereniging VOLBG en studenten)
- Ondernemers (o.a. Tivoli hotels, Spar, café De Jaren, Theater Perdu, Boekenstalhouders).
- Studenten
- Medewerkers UvA (Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteitsbibliotheek en Facility Services Beveiliging en Facility Services Bedrijfsvoering)
- Beheerders (Facility Services Beheer UvA, Woonstichting Lieven de Key en stadsdeel Centrum)

1.5. Toelichting sociale veiligheid

"*Een goed ontwerp en effectief gebruik en beheer van de openbare ruimte kan leiden tot afname van daadwerkelijke criminaliteit én tot reductie van onveiligheidsgevoelens; ofwel: tot verbetering van de kwaliteit van het bestaan*."

Timothy Crow

Uit een groot aantal experimenten in binnen- en buitenland blijkt dat verschillende vormen van criminaliteit kunnen worden beperkt (objectief) en ook het gevoel van veiligheid kan worden vergroot (subjectief) door het anders inrichten en beheren van de omgeving. In Europa werd deze aanpak in eerste instantie onder de bekend naam 'Designing Out Crime' (DOC) en in Nederland Veilig Ontwerp en Beheer, maar in de praktijk wordt vooral de term Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) gebruikt.

Begin jaren zestig werd er voor het eerst geschreven over het verband tussen omgeving en misdaad. De term 'Crime Prevention Through Environmental Design' werd bedacht door criminoloog C. Ray Jeffery in zijn gelijknamige boek uit 1971. CPTED helpt crimineel gedrag te beperken én de veiligheidsgevoelens te verhogen door een spectrum aan mogelijke maatregelen op het snijvlak van ontwerp en beheer van de gebouwde omgeving. Hieronder een korte toelichting op de CPTED-criteria die bij de analyse en aanbevelingen van het BG-terrein zijn gebruikt: zichtbaarheid, eenduidigheid, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid, aangevuld sociaal, beheer en handhaving.

Zichtbaarheid
Gebruikers van een gebied moeten de omgeving zo goed mogelijk kunnen overzien en het gevoel hebben dat andere aanwezigen hen kunnen zien. Zicht vanaf en op de omgeving, zoals woningen, straten, pleinen of wegen, is daarbij belangrijk.
Formele (politie, etc.), semi-formele (stadswachten, etc.) en informele (passanten, omwonenden, etc.) toezichthouders zorgen voor 'sociale ogen' die bij kunnen dragen aan veilige routes en plekken, vooral in de avonduren en in een omgeving waar weinig bewoning is. Andere belangrijke aspecten bij deze vuistregel zijn voldoende open zichtlijnen, die niet geblokkeerd mogen worden door bijvoorbeeld doorgeschoten groen, en verlichting in de vorm van kunst- of daglicht.

Eenduidigheid
Er dient duidelijk te zijn waar en voor wie een plek bedoeld is. Daarnaast moet duidelijk blijken welke status een gebied heeft (privé, semiopenbaar of openbaar) en wie hiervoor verantwoordelijk is. Dit hangt gedeeltelijk samen met toegankelijkheid. Vooral bij semiopenbare ruimten kan onduidelijkheid over beheer en gebruik ontstaan, evenals ongewenste toegankelijkheid.

Attractiviteit
Hierbij draait het niet zozeer om 'mooi' want dat is een subjectief begrip, maar om schoon, heel ('hufterproof' waar nodig), plezierige materialen en kleuren, goed schoon te houden, gezond, groen,

een menselijke schaal en prettige verlichting. Dergelijke kenmerken dragen bij aan een veilig gevoel van de gebruikers. Attractiviteit is deels op te vatten als een resultante van de vorige vuistregels.

Toegankelijkheid
Een duidelijke routing met goede oriëntatiemogelijkheden is belangrijk voor een positieve beleving van een gebied. De openbare ruimte moet voor alle gebruikers goed toegankelijk zijn. Bij ongewenst en onbedoeld gebruik kan het soms nodig zijn om een bepaald gebieden (tijdelijk) af te sluiten. Goede bereikbaarheid voor politie en andere hulpdiensten is van belang en er dient een balans te zijn tussen voldoende vluchtwegen voor potentiële slachtoffers en de beperking hiervan voor eventuele daders.

Sociaal
In deze dichte stadbuurt moeten veel verschillende mensen bij en met elkaar leven: ouderen, gezinnen, Nederlandse en internationale studenten, toeristen en meer. De openbare ruimte is de enige plek waar ze allemaal samenkomen. Hier liggen dus kansen om elkaar te leren kennen en van elkaar te leren. Door het ontmoeten goed te faciliteren, kan de openbare ruimte bijdragen aan het gevoel van ‘elkaar kennen’, eigenaarschap en betrokkenheid en het voorkomen van eenzaamheid.

Overlast is een subjectief begrip. Iedereen ervaart overlast op een eigen manier. Dit geldt niet alleen voor bewoners maar ook voor professionals. Luisteren naar bewoners is dus van groot belang. Wat voor de één gewoon groepje jongeren op de straat is, ziet de ander als rotzakken die de sfeer verpesten of erger. Ook negatieve ervaringen in het verleden of met de overheid kunnen een rol spelen. Bijvoorbeeld als er in de buurt is ingebroken of als een bewoner melding van overlast doet, waar vervolgens niets mee gebeurt.

Beheer en handhaving
Het is tenslotte belangrijk dat beheer en ontwerp goed op elkaar zijn afgestemd. Het gebeurt (te) vaak dat er omgevingen ontworpen worden die intensief beheer nodig hebben, terwijl dat niet gerealiseerd kan worden, met als gevolg verloederen (en dus verminderde sociale veiligheid) of structureel hoge onderhoudskosten. Hetzelfde geldt voor de link tussen ontwerp en handhaving: elementen die intensieve handhaving (door politie of andere toezichthouders) nodig hebben, mogen alleen gerealiseerd worden wanneer die handhaving daadwerkelijk geleverd en bekostigd kan worden.

1.6. Toelichting Leefbaarheid

De term leefbaarheid wordt binnen de ruimtelijke ordening veelvuldig gebruikt, maar is in feite een containerbegrip. Definities lopen uiteen van ‘De mate waarin een buurt, wijk of dorp geschikt en aantrekkelijk is om te wonen of te werken’ tot ‘Een omgeving die aansluit bij onze wensen’, waarbij in acht moet worden genomen dat ieder mens andere wensen heeft. De een houdt van reuring, de ander van rust. En een passerende toerist stelt andere eisen aan zijn omgeving dan een ondernemer.
Een goede leefbaarheid begint bij de genoemde thema’s in de paragraaf sociale veiligheid. Waar bij de sociale veiligheid van een buurt het accent ligt op de fysieke omgeving, spelen voor de leefbaarheid zowel de fysieke als de sociale omgeving een rol.

Fysieke omgeving:
- Wat voel, zie en ruik je?
- Is het schoon en is de luchtkwaliteit goed?
- Is het er rustig, zonder omgevings- of verkeerslawaai?
- Is er voldoende kijk- én gebruiksgroen?
- Zijn er logische en aantrekkelijke fiets- en wandelroutes? Kun je makkelijk ergens (weg) komen?
- Zijn er mogelijkheden tot sporten en/of spelen?

Sociale omgeving:
- Wie wonen er in deze buurt?
- Kun je een praatje maken met iemand als je daar behoefte aan hebt?
- Kunnen kinderen veilig buiten spelen?
- Welke voorzieningen zijn er?
- Is duidelijk wat hier wel en wat er niet mag?
- Hoe voelt het er ’s avonds en ‘s nachts?
- Zijn er ongewenste bezoekers of mensen die onwenselijk gedrag vertonen?

Milieu en criminaliteit
Er zijn aanwijzingen dat er een sterk verband bestaat tussen omgevingsstressoren, zoals hitte-stress of gebrek aan groen, en criminaliteit. Een tactiek die de leefbaarheid kan helpen verbeteren is dus bijvoorbeeld het verhogen van het percentage bomen en vegetatie.

Sociale duurzaamheid
Het doel van sociale duurzaamheid is het opbouwen van sociale cohesie, betrokkenheid en veerkracht in een buurt. Dit kan bijvoorbeeld door meer ontmoetingsplaatsen te creëren, maar ook door gezamenlijke discussie- en ontwerpsessies. Uitgangspunt moet zijn een mensgericht ontwerp van de openbare ruimte, dat mogelijkheden voor sociale interactie en samenwerking biedt.

Economische duurzaamheid
Uit onderzoek blijkt voortdurend dat er een onbetwistbaar verband bestaat tussen inkomensongelijkheid, achterstand en criminaliteit. Focus op de lokale economie door middel van investeringen in de buurt en buurtinfrastructuur. Investeren in economische ontwikkeling kan bijvoorbeeld ruimte voor lokale creativiteit en partnerschappen met kleine bedrijven omvatten, zoals 'pop-up'-winkels of ateliers in tijdelijk leegstaande ruimtes.

1.7. Disclaimer

Op de Leefbaarometer scoort deze buurt niet slecht. Echter wel op het gebied van overlast en onveiligheid. Door ingrepen in het fysieke domein kan dit zeker worden verbeterd. We moeten echter ook realistisch blijven en beseffen dat je in de openbare ruimte niet alle sociale problemen, zoals dakloosheid of asociaal gedrag, kunt oplossen. Daarvoor moeten ook andere sectoren in actie komen.

Overheid en overlast in 2020.

2. De eerste indruk

Er zijn vier schouwen gehouden. Een dagschouw op 7 mei 15.00-17.00, een avondschouw 20.30-21.30, een schouw met bewoners op 5 juni 17.30-19.00 en een nachtschouw op vrijdag 14 juni. Het zicht wordt op dit moment enigszins beperkt door de bouwwerkzaamheden en bouwschuttingen, maar desondanks was het mogelijk om een goede indruk van de openbare ruimte van het UK te krijgen. Hieronder een beeldende samenvatting van de sterke en zwakke punten per thema. Daarna volgt een samenvatting van de input van de diverse stakeholders.

2.1. Zichtbaarheid

Sterke punten

De aanwezigheid van woningen is voor sociale veiligheid essentieel; het zorgt voor functiemenging, potentieel 24/7 ogen-op-straat en geeft het gevoel dat je ergens heen kunt in geval van een calamiteit.

Overdag zijn er in een groot deel van het UK veel mensen en het zal er in de toekomst alleen maar drukker worden. Deze mensen zorgen voor informeel toezicht op hun omgeving.

Zwakke punten

Sommige delen van het UK zijn (ook overdag) zo goed als uitgestorven.

Door de vele blinde gevels zijn er op sommige plekken weinig sociale ogen. Daar waar kantoren zijn is dat overdag wel het geval, maar ’s avonds, ‘s nachts en in het weekend niet.

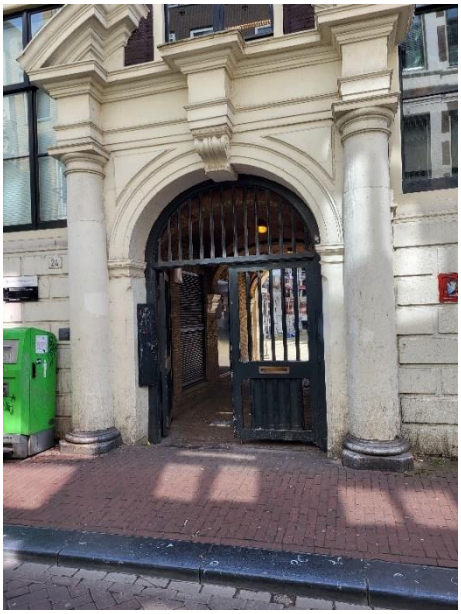

Door onoverzichtelijke nissen of scherpe hoeken in bebouwing is soms tot op het laatst niet zichtbaar of er opeens iemand om de hoek komt.

2.2. Eenduidigheid

Sterke punten

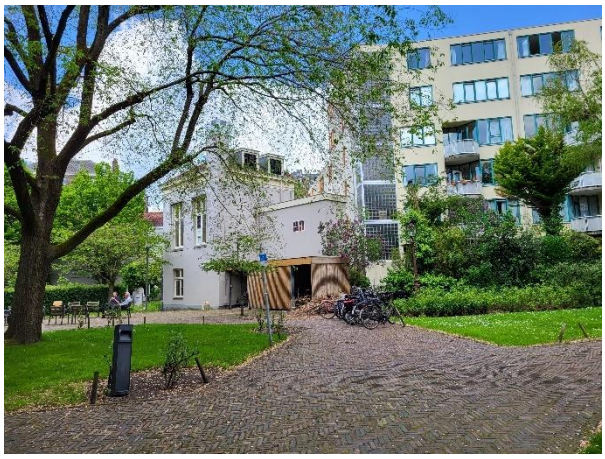

Het UK heeft een duidelijke buitenbegrenzing en overgangen naar het binnengebied in de vorm van historische poorten. Er komen nog drie nieuwe ‘poorten’ bij, zodat eenieder die het UK betreedt meteen voelt dat een bijzonder gebied wordt betreden, waar andere ‘regels’ gelden. Eenduidigheid in bijvoorbeeld verlichting en informatievoorziening kan deze poortwerking nog verder versterken.

Zwakke punten

Er zijn semiopenbare ruimtes, zoals de Oudemanhuispoort en de binnentuin achter het Allard Pierson, met een onduidelijke status: Wie is eigenaar? Wanneer is hij open? Voor wie? Wat mag hier wel/niet?

Restruimten zonder functie, zoals tussen BG 3 en BG 5, worden over het algemeen slecht gebruikt.

Er zijn verschillende plekken ‘uit het zicht’ waar mensen kunnen hangen, slapen, hun behoefte doen of, zoals rechtsachter vaag te zien is, hun kleding drogen.

2.3. Aantrekkelijkheid

Sterke punten

Het UK heeft een uniek, monumentaal en merendeels rustig karakter.
De boekenstallen in de OMHP zijn aantrekkelijk vanwege de diversiteit en hun historisch belang.

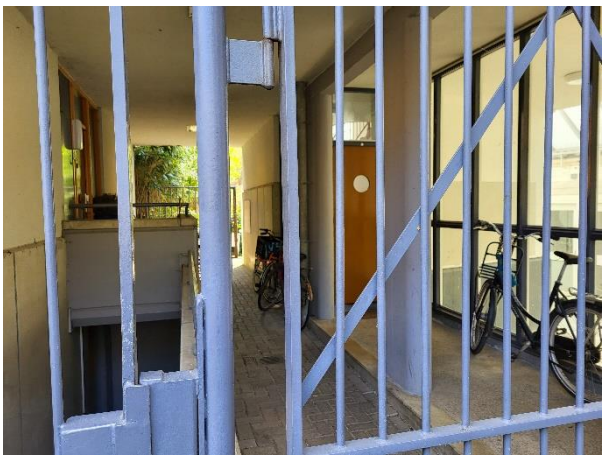
De uitstekende ligging in hartje centrum met winkels, OV, horeca en reuring ‘om de hoek’ aan de Nieuwe Doelenstraat, Rokin, Oude Doelenstraat, Staalstraat, etc.

Doordat het UK autovrij is, is het er rustig en is er volop ruimte om te lopen, zitten, spelen en voor (groene) bewonersinitiatieven.

Zwakke punten

Er staan erg veel hekken in het UK, wat de indruk wekt dat het hier niet pluis is. Van sommige is niet duidelijk of en wanneer ze open en dicht gaan en wat de alternatieve routes zijn.

Sommige bijzondere plekken zijn erg groen, zoals de afsluitbare binnentuinen aan de Oudemanhuispoort, de tuin achter het Allard Pierson of de grote bomen aan het Turfdraagsterpad. De rest van het UK kan echter groener. Zie bijvoorbeeld het verschil in sfeer tussen het begin en het einde van de Slijkstraat. Hier liggen kansen!

Op dit moment en ook de komende jaren wordt er veel ge- en herbouwd op het UK, wat voor de nodige overlast voor bewoners, werknemers en passanten zal zorgen.

2.4. Toegankelijkheid

Sterke punten

Goede bereikbaarheid met het OV door de nabijheid van tram-, metro- en bushaltes.
Het UK is deels ontoegankelijk voor (vracht)verkeer. Dit garandeert meer veiligheid en rust in de openbare ruimte.

Zwakke punten

Er zijn beperkingen voor zwaar transport van toepassing in verband met de matige staat van bruggen en kademuren. Deze beperkingen worden periodiek aangepast. Verandering kunnen voor verwarring zorgen.

Behalve op de officiële fietsparkeerplekken staan werkelijk overal geparkeerde fietsen. Sommige bemoeilijken de doorloop, zeker voor slechtzienden of mensen met een rolstoel of kinderwagen.

Er is onvoldoende loopruimte op de Oudezijds Achterburgwal en Voorburgwal, waar her en der ook geparkeerde fietsen en paaltjes in de weg staan. Zijn er voldoende invalidenparkeerplekken?

2.5. Sociaal

Sterke punten

Bewoners zijn betrokken bij hun omgeving in de vorm van initiatieven en zelfbeheer, zowel voor het complex van Lieven de Key als achter van de woningen aan de Kloveniersburgwal.

Ook elders in het UK dragen bewoners zichtbaar bij aan de openbare ruimte. Een positieve waarneming is dat er blijkbaar niet of nauwelijks wordt vernield of gestolen.

2.6. Beheer, handhaving en communicatie

Sterke punten

Ondanks de veelheid aan mensen die zich door het gebied beweegt, ligt er het grootste deel van tijd relatief weinig zwerfvuil.

Zwakke punten

De (relatief weinige) graffiti geeft de directe omgeving een armoedige uitstraling en de boodschap dat hier niemand verantwoordelijk is en alles mag en alles kan.

2.7. Wat zeggen de betrokkenen over veiligheid en leefbaarheid?

Sociale veiligheid omvat daadwerkelijk crimineel gedrag (brandstichting, verkrachting, diefstal, drugshandel, moord, etc.) maar ook overlast (dreigen, vervuilen, beledigen, wildplassen, geluidsoverlast, dronkenschap, graffiti). Zowel de wijkagent als de facilitair manager van de UvA geven aan dat er op dit moment nauwelijks criminaliteit plaatsvindt in het UK. We moeten daarbij wel in het achterhoofd houden dat niet alle incidenten gemeld worden. De gemeente noemt drugsgebruik en dealen rondom de Grimburgwal en Vendelstraat. Bewoners vinden met regelmaat leeggehaalde tassen, portemonnees en dergelijke.

Vaker genoemd werden problemen met dak- en thuislozen, wildplassen en -poepen, vervuiling, graffiti, openbare dronkenschap. Genoemde locaties komen overeen met wat uit de schouw naar voren komt: rondom het Spinhuis, Vendelhof, de onderdoorgang Kloveniersburgwal-Vendelstraat, de Vendelstraat zelf (pui en ‘nisjes’ van BG5), het gebied tussen BG5/BG4 en BG3 en de Binnengasthuisstraat.

Er leven helaas steeds meer mensen op straat die in Amsterdam geen recht hebben op hulp en/of voorzieningen. De onderdoorgang naar de Vendelstraat is voor die groep een aantrekkelijke plek om te slapen en zich te ontlasten. Er zijn het afgelopen jaar tachtig meldingen van bewoners via het SIA-systeem (Signalen Informatievoorziening Amsterdam) binnengekomen met betrekking tot personenoverlast. Dat is minder dan in de overige delen van het centrum, zoals de Burgwallen, het Centraal Station en de Haarlemmerstraat en omgeving. Daarbij moeten wel in gedachten worden houden dat het aantal bewoners op het BG-terrein lager ligt dan in de overige gebieden.

De Top 5 meldingen in 2024 waren volgens de gebiedsmakelaar: grofvuil, illegaal geparkeerde auto’s, huisvuil, zwerfvuil en verlichting. Een deel van de meldingen is gerelateerd aan de bouwwerkzaamheden: veegwagens kunnen er minder goed bij, er zijn versmallingen en donkere plekken ontstaan en is er sprake van illegaal geparkeerd werkverkeer.

Er bestaan bij diverse betrokkenen zorgen dat er na de opening van de UB en BG5 weer meer studenten, werknemers en passanten in de openbare ruimte zullen komen, die onder andere voor meer vervuiling, herrie, rookoverlast en verkeerd geparkeerde fietsen zullen zorgen.

3. Risico’s en aanbevelingen Universiteitskwartier algemeen

De openbare ruimte van het UK wordt de komende jaren grotendeels opnieuw ingericht; een prachtige kans om die zo aantrekkelijk (zien en zitten), groen, toegankelijk (voor iedereen!) en gezond (wandelen en spelen) te maken. En natuurlijk veilig, want als een plek niet veilig is komen er geen mensen óf ze gaan zo snel als mogelijk weer weg. Dit geldt uiteraard overdag, ’s avonds en ’s nachts!

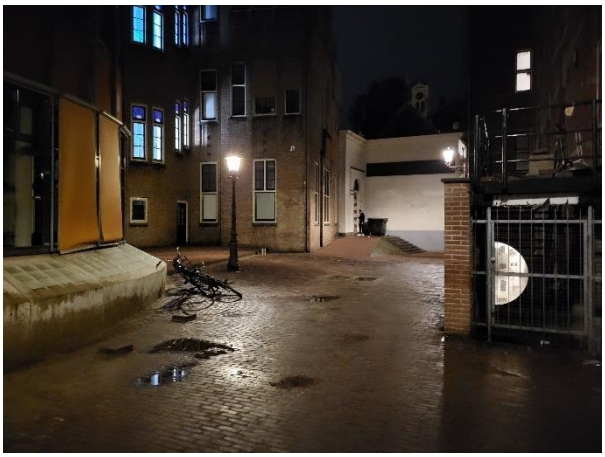
Hieronder volgt een opsomming van de bestaande of te verwachten problemen of risico’s op het gebied van sociale veiligheid en leefbaarheid. Elke paragraaf wordt echter gestart met sterke punten. Deze moeten zoveel mogelijk behouden blijven in de verdere plannen of beter nog: versterkt.

3.1. Zichtbaarheid

1. Op sommige plekken grenst de openbare ruimte aan de achterkant bebouwing c.q. blinde gevels, waardoor er geen zicht van het gebouw op de openbare ruimte is. En vice versa.
   - *Geef bestaande en nieuwe gebouwen zoveel mogelijk ramen en deuren naar de openbare ruimte.*
   - *Tegelijkertijd moet inkijk in de tegenovergelegen woningen voorkomen worden.*
   - *Een (extra) entree in het UvA-gebouw aan de Slijkstraat is wenselijk. Helaas blijkt het plan voor een nieuwe verbinding tussen de Oude Manhuispoort naar de Slijkstraat vooralsnog te zijn uitgesteld. De UvA gaat wel de bebouwing aan de Slijkstraat opknappen.*
   - *Zorg dat er (af en toe) vanuit gebouwen in smalle stegen of donkere hoeken wat licht van binnen naar buiten straalt, ook als er niemand meer in het gebouw is, eventueel met behulp van een tijdschakelaar. Dat wekt de indruk dat er iemand is en dat beïnvloed het gedrag.*

2. Door onoverzichtelijke nissen of scherpe hoeken in bebouwing is soms tot op het laatst niet zichtbaar of er opeens iemand om de hoek komt of zich verschuilt.
   - *De Gasthuiskerk krijgt aan de zijde van het Turfdraagsterpad een vriendelijker en opener gevel en een extra entree, waardoor er meer zicht komt.*
   - *Bij de hoek en het hoogteverschil tussen BG3 en BG5 kan mogelijk een spiegel nuttig zijn.*
   - *Hang schrikverlichting op bij ‘verstopplekjes’, die aangaat zodra er iemand langs loopt.*

3. Sommige delen van het UK zijn (ook overdag) zo goed als uitgestorven. Op andere plekken is er overdag wel veel plekken zicht op de openbare ruimte vanaf UvA-gebouwen én woningen maar in het weekend en in de donkere uren een stuk minder.
   - *Door nu afgesloten binnentuinen (vaker, duidelijker) open te stellen, komt er meer openbare ruimte beschikbaar en wordt de drukte beter gespreid.*
   - *Extra in- en uitgangen vanaf UvA-gebouwen op stille stegen?*

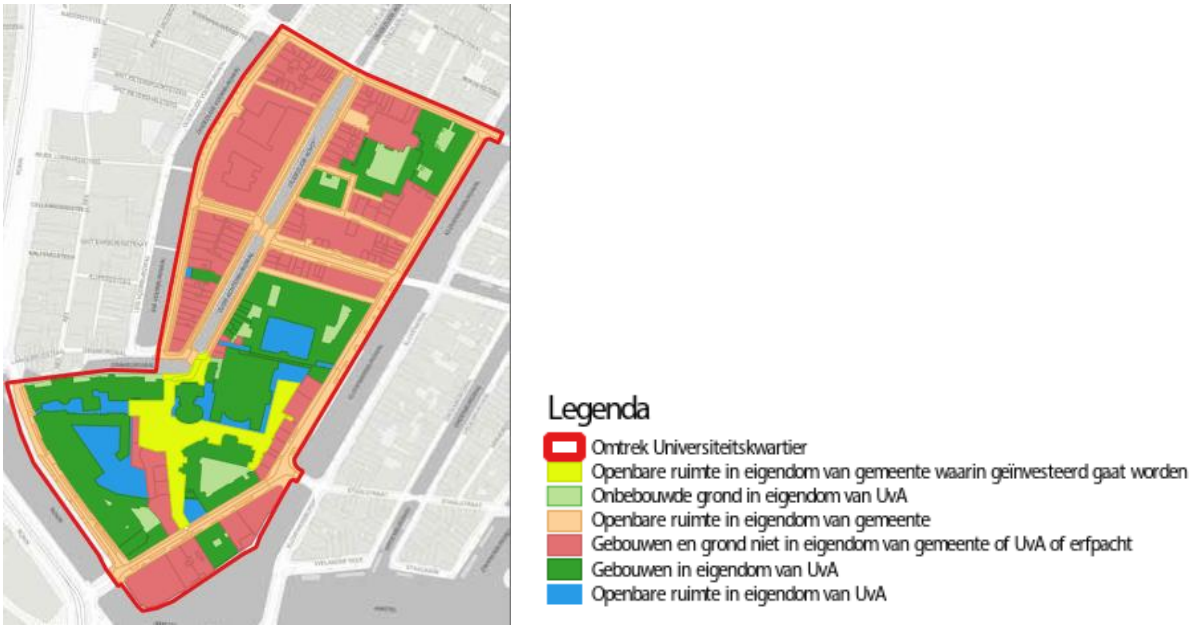

4. In principe is de verlichting in het UK op orde, maar er zijn enkele minder goed verlichtte hoekjes.
   - *Extra verlichting is in principe altijd goed voor het gevoel van veiligheid. Hoe witter het licht, hoe beter gezichten kunnen worden herkend.*
   - *Voorkom dat er lichtoverlast bij omliggende woningen of werkplekken ontstaat.*
   - *Bij het verdwijnen van de bouwhekken zal het gevoel van gebrekkige verlichting afnemen.*
   - *Op sommige plekken is het licht juist erg fel, zoals de schijnwerper op het Turfdraagsterpad, wat storend kan zijn voor mens en dier. Hier is hij ook onnodig, want deze doorgang wordt 's avonds afgesloten.*

5. Er hangen in het UK veel camera's, bijvoorbeeld bij de entrees van UvA-gebouwen. Camera's kunnen het gevoel van veiligheid versterken maar ze kunnen ook de boodschap afgeven dat het hier niet pluis is. Tevens is privacy een steeds belangrijker issue.
   - *Analyseer of al deze camera's nuttig en nodig zijn. In praktijk werken camera's vaak niet goed. Zo blokkeren takken of vogelpoep vaak de lens, worden, de beelden niet goed opgeslagen of is er onvoldoende menskracht is om ze uit te lezen.*

3.2. Eenduidigheid

Afbeelding uit het Strategisch Masterplan Universiteitskwartier (juni 2021)

1. Hoewel het kaartje duidelijk aangeeft wie de eigenaars van de diverse openbare ruimtes zijn, blijkt niet voor iedereen meteen duidelijk waar de openbaar toegankelijke ruimtes bij horen en wie de regie heeft over gebruik en onderhoud.
   - *De verantwoordelijkheid voor beheer in het gebied (nog) duidelijker verdelen tussen gemeente, UvA en andere beheerders en dit naar alle stakeholders communiceren.*

2. Het hart van het UK wordt betreden via een aantal poorten, waardoor je het gevoel krijgt dat je een andere wereld betreedt waar een andere sfeer heerst en andere regels gelden. Deze overgangen worden op veel plekken duidelijk gemarkeerd door de bestaande poorten maar dit is nog niet overal zo.
   - *Versterk de 'poortwerking' door naast de bestaande (monumentale) poorten drie nieuwe 'poorten' (Binnengasthuisstraat-Nieuwe Doelenstraat, Binnengasthuisterrein-Grimburgwal en de entree tot het nieuwe hof aan de Slijkstraat) te maken, waarbij door middel van uitgesproken maar zorgvuldige vormgeving eenheid en herkenbaarheid ontstaat.*
   - *Voorzie alle poorten/ingangen vaneenzelfde informatiebord met daarop de naam, plattegrond, routes en huisregels, zoals dat nu al bij het Turfdraagsterpad hangt (zie foto).*
   - *Vraag een (licht)kunstenaar om een plan te maken om alle poorten op dezelfde wijze, herkenbaar en mooi uit te lichten.*

3. De oriëntatie in het UK is niet overal even duidelijk. Het gebied is niet makkelijk 'te lezen', zeker niet voor mensen 'van buiten'. Ook missen de entrees een logische oriëntatie op de looproutes.
   - *Zorg dat de gebouwen de buitenruimtes op duidelijke en herkenbare manier omkaderen.*
   - *Oriënteer de gebouwen en hun entrees logisch op routes en verblijfsplekken. De hoofdingang van de Universiteitsbibliotheek is overigens al op de hoek van de Vendelstraat en de Binnengasthuisstraat gesitueerd en is daarmee logisch georiënteerd op het middengebied.*
   - *Richt entrees van gebouwen waartussen studenten en medewerkers zich bewegen, zoveel mogelijk naar elkaar toe, zodat de kortste en meest logische verbindingen ontstaan.*

4. De Gasthuishof is een relatief grote binnentuin die zwaar wordt onderbenut. De onduidelijke en ongastvrije entree aan de Oude Turfmarkt draagt daar ongetwijfeld aan bij. Je moet langs een slagboom door iets wat op de ingang van de parkeergarage van het Allard Pierson lijkt. Wel is er zicht op de onderdoorgang vanuit de portiersloge. Dit is de enige ingang, want het hek aan de achterkant (Binnengasthuisstraat) zit permanent op slot. Er is dus ook geen alternatieve vluchtroute in geval van een calamiteit.
   - *Maak het Gasthuishof toegankelijker en richt het zo in dat het zuidelijk deel een ingetogen groen karakter krijgt en het noordelijke deel zich meer richt op verblijf en ontmoeting in een groene omgeving.*

- *Idealiter is deze hof straks toegankelijk via een aantrekkelijke (licht, groen, kunst?) doorgang vanaf de Oude Turfmarkt, via de bestaande deuren in de Gasthuiskerk en via de onderdoorgang onder het woongebouw die uitkomt op de Binnengasthuisstraat.*
- *De openingstijden moeten ook in goed overleg met de omwonenden, het museum en de UvA worden vastgesteld.*
- *Maak tussen de achtertuinen van bewoners en het openbaar gedeelte een ondoordringbare groene buffer.*

5. De ruimte tussen BG5 en de achterkant van de woningen aan de Kloveniersburgwal is overdag open en wordt in de avond- en nachturen afgesloten voor doorgaand voetgangersverkeer. De openingstijden staan op het hek.
   - *Communiceer ook wat de alternatieve route is.*

6. Het Turfdraagsterpad wordt 's nachts en in het weekend afgesloten door middel van het hek ter hoogte van het woongebouw en de poort aan de Oude Turfmarkt. Een wens van veel bewoners rondom het BG-terrein is echter om het Turfdraagsterpad ook in het weekend open te stellen.
   - *De UvA doet vanaf 20 juli jl. een proef van vier maanden met openstelling tussen 08:00 en 18:00 uur. Op 17 november wordt deze samen met de omwonenden geëvalueerd.*

7. De route Rokin > Grimburgwal > Oudemanhuispoort voor fietsers en voetgangers is smal en vaak erg druk, met kans op opstoppingen en irritatie of zelfs ongelukken.
   - *Stem venstertijden voor laden en lossen af met piekdrukte bij de UvA.*
   - *Wijs voetgangers op het Rokin op de alternatieve route naar de UB, BG 2, 3 en 5 via het Turfdraagsterpad.*
   - *Wijs fietsers op het Rokin op de alternatieve route naar de nieuwe UB-fietsenstalling via de Nieuwe Doelenstraat.*

8. Drukte op de Oudezijds Achterburgwal met voetgangers, fietsers, parkeren en laden/lossen.
   - *De Oudezijds Achterburgwal en ook de Oudezijds Voorburgwal autoluw inrichten en venstertijden instellen voor laden en lossen, waardoor er meer ruimte komt voor fietsers en voetgangers.*
   - *Goed idee om enkele parkeerplekken aan de kades op te heffen om ruimte te maken voor verblijf en groen.*

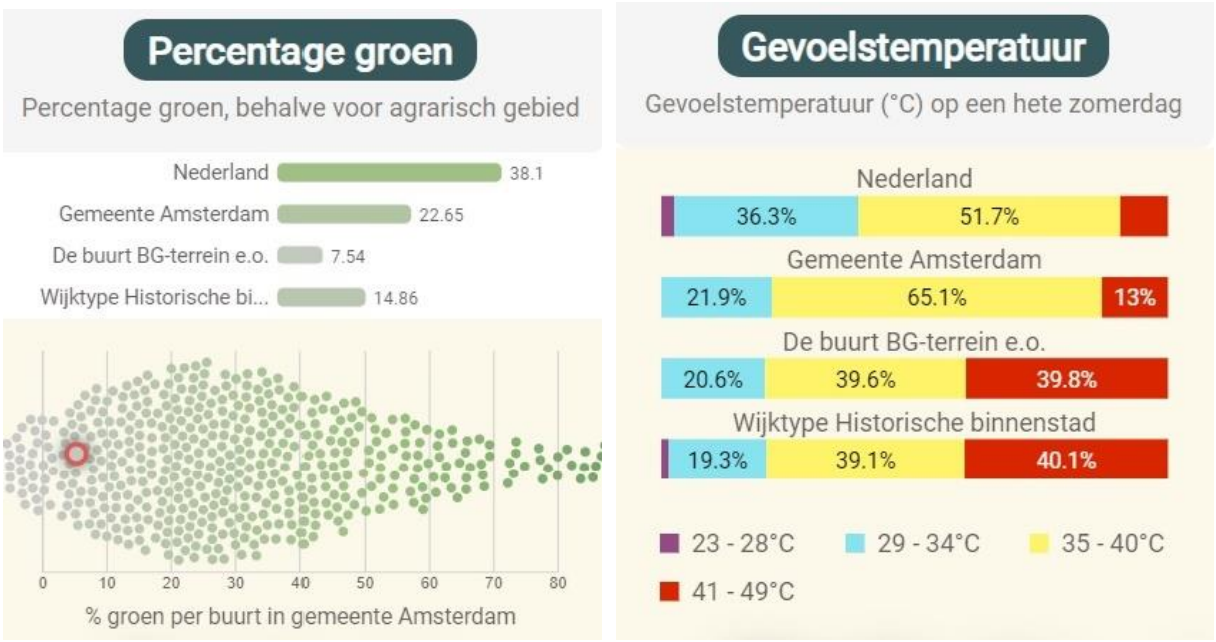
9. Sommige restruimtes tussen gebouwen hebben geen duidelijke functie, kunnen niet goed worden beheerd en worden slecht gebruikt en dan vooral om fietsen te stallen. Deze worden als sociaal onveilig ervaren, zoals de ruimte tussen de BG3 en BG5.
   - *Zie hoofdstuk 5.*

10. Het binnengebied kent een mix van bebouwingstypen waardoor eenheid en oriëntatie ontbreekt.
    - *Zorg voor een eenduidige en herkenbare inrichting van de openbare ruimte qua stijl, materialen, groen, verlichting, etc.*

3.3. Aantrekkelijkheid

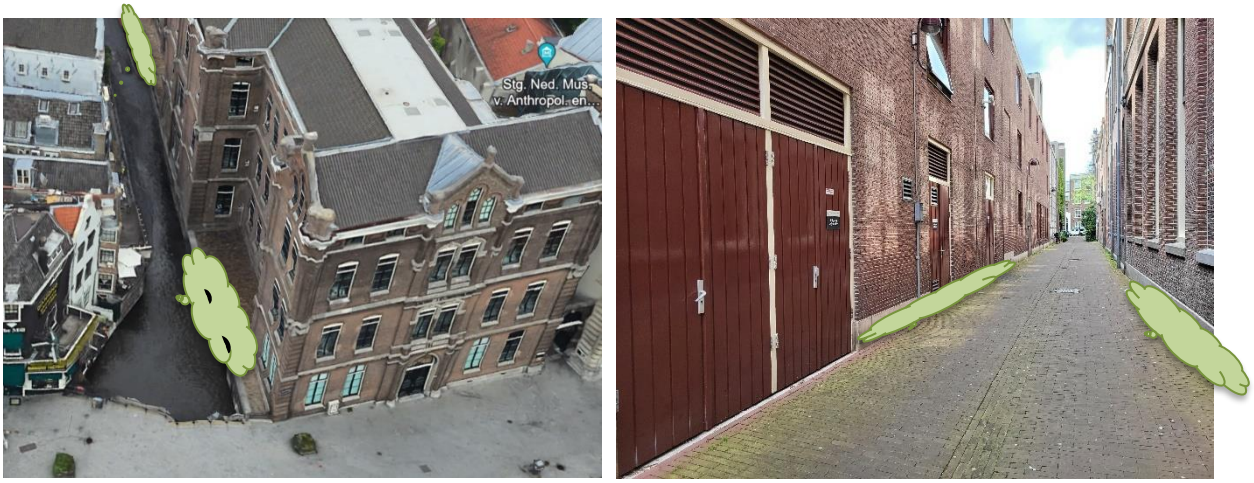
1. De grachten zijn mooi groen met volwassen bomen, maar andere delen van het UK, zoals bijvoorbeeld het Binnengasthuisplein of de Slijkstraat, zijn behoorlijk stenig met relatief weinig bomen.
   - *Breng in kaart waar vergroeningkansen liggen. Groen is niet alleen aantrekkelijk maar ook belangrijk in het kader van leefbaarheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie (hittestress). Stenen eruit, groen erin; maak groen de basis van het ontwerp openbare ruimte!*

- *Stimuleer en subsidieer de aanleg van dakgroen en geveltuinen bij UvA-gebouwen, woningen, voorzieningen en bedrijven.*
- *Vergroot de biodiversiteit door gevarieerde beplanting in kleur, textuur en bloeitijd en voorzieningen voor dieren, zoals nestmogelijkheden voor vogels en vleermuizen, bijenkasten en waterpartijen.*

Klimaateffectatlas Cobra Groeninzicht (2021): het percentage groen in de buurt BG-terrein e.o. is bijzonder laag voor Nederlandse én Amsterdamse begrippen. Het kan hier dan ook erg heet aanvoelen (Klimaateffectatlas Witteveen + Bos (2021).

2. Het groen dat er wel is, wordt voor een groot deel beheerd door bewoners of bevindt zich in niet of beperkt toegankelijke binnentuinen.
   - *Zorg voor afwisselend groen: kijkgroen, gebruiksgroen én afschermingsgroen.*
   - *Stel zoveel mogelijk groene ruimte open voor het publiek. In ieder geval overdag.*
   - *Maak geveltuintjes of vergroen een aantal gevels, zoals bijvoorbeeld al gebeurd is aan de westzijde van de Slijkstraat.*

Voorbeelden van plekken die vergroend kunnen worden. Uiteraard in samenspraak met de UvA, bewoners en het hotel.

3. Er is op sommige plekken last van omgevingsgeluid.
    - *Zet groen in om omgevingsgeluid te verminderen.*
    - *Afhankelijk van het type substraat en vegetatie kunnen ook groene daken geluid reduceren. Een laag van 20 cm aarde kan tot 46 dB geluidsreductie bieden, terwijl een sedumdak met beperkte dikte een reductie van 3 tot 10 dB kan bieden.*
    - *Groene gevels kunnen ook bijdragen aan een lager geluidsniveau van 2,5 tot 3 dB, zowel binnen als buiten gebouwen. Zij zorgen er namelijk voor dat geluid niet wordt weerkaatst maar 'dooft' tussen de bladeren. Een groene muur heeft meer effect dan individuele planten.*

4. 's Avonds en 's nachts hangen er in het UK regelmatig overlast gevende individuen rond, die hier soms ook hun behoefte doen. Om die reden zijn er bijvoorbeeld geen bankjes geplaatst of zelfs verwijderd, zoals voor de woningen aan de Binnengasthuisstraat
    - Zorg *voor meer zitgelegenheid. Uiteraard kunnen hier ook (hang)jongeren en zwervers gaan zitten, maar we moeten het kind niet met het badwater weggooien. Als er meer mensen vaker komen, dunt het aandeel ongewenste gasten uit.*
    - *Meer bankjes zorgen voor meer sociale ogen en dus veiligheid. Vooral ouderen en mensen die slecht ter been zijn vinden het fijn om even uit te rusten op hun weg naar een winkel, voorziening of tijden hun dagelijkse ommetje.*
    - *Kies banken waar je comfortabel op kunt zitten met een rug en zijleuning, maar waar je niet op kunt liggen.*
    - *Plaats ze in het zicht van woningen en gericht op groen, activiteiten of passanten, terwijl ze voldoende rugdekking bieden in de vorm van een muur of begroeiing.*

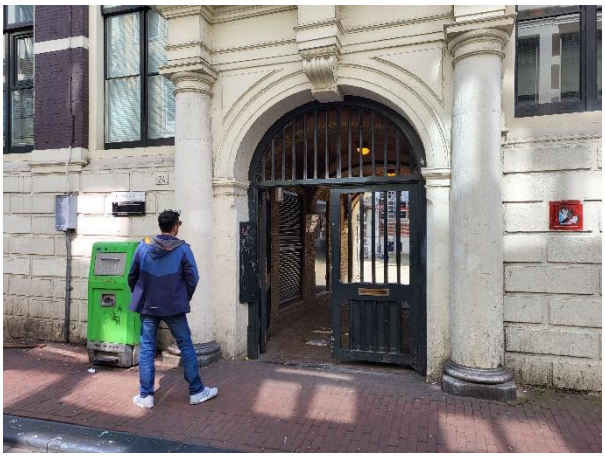
5. Voor mensen die slecht ter been zijn, is er een tekort bankjes. Dit is voor hen een groot gemis, want zij gebruikten die om uit te rusten tijdens een ommetje of op een taxi te wachten, maar ook om andere mensen te ontmoeten.
    - *Zorg voor voldoende zitplekken 'in het zicht'*
    - Koppel verblijfsplekken (bank plus afvalbak) aan een keuzemoment in de looproutes/ommetjes.

6. Door de enorme verschillen in architectuur, van monument tot sociale woningbouw en moderne architectuur voor de UB oogt het UK niet als een samenhangend geheel.
    - *Breng meer eenheid in bijvoorbeeld bestrating, groen, kunst en verlichting aan.*

7. Niet alle gevels van UvA-gebouwen zijn mooi of schoon en sommige hebben last van graffiti.
    - *Gebruik groen in de vorm van bijvoorbeeld bomen, geveltuin of gevelgroen om lelijke gevels aan het zicht onttrekken. Een groene omgeving is niet alleen gezond en aantrekkelijk om naar te kijken, maar ook bewezen veiliger.*[2]
    - *Vermijd grote, lichte en gladde oppervlakten in verband met het risico op graffiti.*
    - *Gebruik RVS-strips of waterafstotende coating op plekken waar veel wildplassers zijn.*

8. Ook het geheel van buitenruimten, zeker in het Binnengasthuisterrein, oogt amorf. Het aantrekkelijke is tegelijkertijd dat er op het UK voor elk wat wils is.
    - *Benoem de identiteit van elke plek en versterk de eigenheid van de verschillende buitenruimten (pleinen, straten en binnentuinen): van groen en rustig tot levendig met ontmoetings- of speelplekken.*

[2] Lees mijn artikel hierover op https://hetccv.nl/app/uploads/2023/11/CCV220126_Een_groene_aantrekkelijke_en_sociale_omgeving_is_o__o__k_veiliger_-_derde_artikel.pdf

Vervuilde muren en verveloos houtwerk en hek bij respectievelijk de entree Oude Hoogstraat en Oude Manhuispoort.

9. Sommige UvA-gebouwen en voorzieningen ogen verwaarloosd.
    - *Pleeg op korte termijn onderhoud op en aan de panden die direct grenzen aan de openbare ruimte (laaghangend fruit plukken).*

10. Er is nauwelijks speelgelegenheid in het UK, behalve de goed gebruikte groene zone achter de Kloveniersburgwal waar verschillende speelvoorzieningen zijn en kinderen ook vrij kunnen spelen.
    - *Maak bij de entree duidelijk dat alle kinderen hier welkom zijn. Nu krijg je toch een beetje het gevoel dat je een privégebied betreedt.*
    - *Maak duidelijk dat studenten hier niet welkom zijn om te hangen, drinken en roken.*

11. Kinderen *spelen niet alleen op 'officiële' speelplekken en daar is in het UK ook geen ruimte voor.*
    - *Onderzoek of er in het ontwerp van de openbare ruimte speelaanleidingen kunnen worden geïntegreerd, zoals hinktegels of trappen en muurtjes om op te klimmen, etc.*

12. De bewoners klagen (terecht) over continue werkzaamheden.
    - *Communiceer eerlijk en duidelijk over de duur, planning en te verwachten overlast van de bouwwerkzaamheden.*

3.4. Toegankelijkheid

Algemeen

1. Er staan erg veel hekken in het UK, wat de indruk wekt dat je niet welkom bent en dat het hier niet pluis is. Van sommige hekken is niet duidelijk of en wanneer ze opengaan.
    - *De beschikbare buitenruimtes verbeteren door bestaande toegangen te herstellen en nieuwe toegangen te openen en hekken verwijderen waar dat qua veiligheid kan.*
    - *Duidelijke afspraken tussen de UvA en gemeente over het openen- en sluiten van de hekken, door wie en op welke tijden.*

Lopen

2. In het verleden zaten voetgangers en fietsers elkaar hier nog wel eens in de weg. Er zijn plannen voor Shared Space, bijvoorbeeld op het Binnengasthuisplein.
    - *Idealiter wordt het hele UK een voetgangersgebied zonder fietsers, omdat dit (zeker door het snel toenemende aantal elektrische fietsen) voor onrust en mogelijk ook voor ongelukken zorgt, zeker op drukke tijdstippen.*
    - *Shared Space is daarnaast een nachtmerrie voor kinderen, blinden en slechtzienden.*

3. Op de smallere grachten is het soms erg druk, waardoor zittende mensen en voetgangers in het nauw komen.
    - *Hef parkeerplekken aan de kades op, waardoor er meer ruimte ontstaat voor verblijf en groen.*

4. De dwarsverbindingen Slijkstraat en in mindere mate de Spinhuissteeg zijn overdag en zeker ’s avonds niet fijn om door te lopen omdat ze uit het zicht liggen en er veel blinde gevels zijn.
    - *Mocht er ooit een toekomstige nieuwe ingang van de UvA in zuidelijke straatwand komen, dan zal die de Slijkstraat als voetgangersroute meer betekenis geven. De beide toegangen naar de fietsenstalling die in 2027/2028 weer in gebruik worden genomen dragen daar ook aan bij.*
    - *Open dichtgemaakte ramen of maak nieuwe ramen in de gevels. Het maakt niet eens uit wat daarachter precies gebeurt, ze geven toch een veilig gevoel.*
    - *Zorg dat er ’s avonds en ‘s nachts wat licht van binnen naar buiten straalt, wat de indruk wekt dat hier iemand aanwezig is.*

5. Er komen toeristen af op de Oudemanhuispoort. Mogelijk komen er in de toekomst ook architectuurtoeristen naar de nieuwe UB kijken. Deze vormen over het algemeen geen groot probleem. Meer overlast is er van groepen (dronken en lawaaiige) toeristen en bezoekers, die sommige bewoners een gevoel van onveiligheid geven.
    - *Als bestaande looproutes versterkt en aantrekkelijker worden en logische verbindingen maken, zullen meer mensen die gebruiken en zijn er meer ogen op straat waardoor mensen zich er veiliger voelen.*
    - *Zie verder hoofdstuk 4.*

6. Voor mensen die slechtziend zijn of zich voortbewegen met een scootmobiel, rollator, kinderwagen of rolstoel, is het van belang dat trottoirs en looproutes stroef en vlak zijn, zonder obstakels, uitstekende tegels, hoge stoepranden, onverwachte gaten, trappen en hellingen.
    - *Maak bestaande ondergronden vlak en stroef en ontwerp de nieuwe routes met bovenstaande in het achterhoofd.*
    - *Beheerders moeten continu alle looproutes vrijhouden van obstakels en barrières, zoals wild geparkeerde fietsen, grofvuil of hekken.*

Fietsen

Naast de honderden studenten die elke dag met de fiets naar de Universiteit gaan, blijkt uit onderzoek binnen dat twee-derde van de medewerkers die in het UK werken binnen 30 minuten fietsen wonen. In de toekomst zullen er ongeveer 1.000 fte in het UK (FGw, UB, ICTS en FS) werken.

7. Voetgangers en (elektrische)fietsers verhouden zich slecht tot elkaar.
    - *Zorg dat deze stromen fysiek van elkaar zijn gescheiden.*
    - *Tref waar nodig maatregelen om de fietser te 'sturen' of af te remmen, zoals borden, drempels of trottoirbanden.*
    - *De fietsers zullen op het UK minder dominant worden door de snelfietsroutes aan de flanken.*

Fietsparkeren

De gemeente en de UvA hebben in 2020 in een memo vastgelegd dat er in het UK voor circa 2.400 fietsen en 50 tot 80 scooters van studenten, medewerkers en bezoekers een plek nodig is. De ambitie is om al deze fietsen en scooters inpandig te stallen en het maaiveld in het UK te vrijwaren van geparkeerde fietsen. Hiertoe komt er onder de nieuwe UB komt een nieuwe stalling en onder het Oudemanhuispoort-complex wordt een oude fietsenstalling weer geschikt gemaakt voor fietsparkeren.

8. Er staan regelmatig her en der wild geparkeerde fietsen en (deel)scooters voor woningen, UvA, voorzieningen en looproutes. Voor sommige doelgroepen, zoals slechtzienden, kunnen die een barrière vormen en het oogt rommelig.
    - *Met de komst van twee grote nieuwe ondergrondse fietsenstallingen onder de UB (ruim 800 fietsen van studenten en medewerkers) en de OMHP (circa 500 plaatsen) zal een groot deel van dit probleem opgelost zijn. Er zal echter - zeker vlak na oplevering van de ondergrondse fietsenstallingen - consequent moeten worden gehandhaafd door fietscoaches (UvA) en handhavers (gemeente), omdat gewoontes nou eenmaal lastig te veranderen zijn.*
    - *Voor het parkeren van scooters onderzoekt UvA nog aantal zaken, zoals mogelijkheden op eigen terrein, parkeren langs de Kloveniersburgwal en inpandig parkeren met scootergootjes voor e-scooters.*

Autoverkeer en laden/lossen

9. De fysieke ruimte voor parkeren en laden en lossen in het UK is beperkt.
    - *Het UK is grotendeels per auto bereikbaar. De panden rond Binnengasthuisterrein en Rokin zijn alleen tussen 07.00 en 11.00 bereikbaar voor laden en lossen (de huidige venstertijden).*
    - *Aan- en afvoer zou deels via het water kunnen, hoewel dat in praktijk nogal wat voeten in de aarde blijkt te hebben.*
    - *Doordat (vracht)auto's niet overal meer kunnen komen, moet goed over de bevoorrading van de UvA-gebouwen worden nagedacht. Bijvoorbeeld middels een centraal logistiek punt van waaruit d*e bevoorrading plaatsvindt *met compacte (elektrische) voertuigen.*
    - *Mogelijk kunnen toekomstige logistieke routes over het water lopen met vaste laad- en losplekken, vanwaar wordt overgegaan op een andere modaliteit.*

Bestaande invalideparkeerplaatsen aan het Turfdraagsterpad.

10. Woningen, UvA-gebouwen en voorzieningen moeten toegankelijk zijn voor mindervaliden.
    - *Maak de parkeermogelijkheden voor mindervaliden aan het Turfdraagsterpad ook toegankelijk voor bewoners en hun bezoek. Communiceer de regels hiervoor.*

11. De toegankelijkheid van het hele UK voor hulpdiensten moet gegarandeerd zijn en blijven.
    - *Gebruik verzinkbare paaltjes, zodat straten als de Binnengasthuisstraat, Vendelstraat, Slijkstraat en Spinhuissteeg, zijn beschermd tegen illegaal inrijden maar wel toegankelijk zijn voor politie, brandweer en ambulance in geval van calamiteiten.*

12. Door de Agenda Amsterdam Autoluw komt er meer ruimte op straten zoals de Oudezijds Achterburgwal en Voorburgwal voor langzaam verkeer.
    - *De UvA en andere bedrijven in het gebied moeten logistieke oplossingen zoeken voor de bevoorrading als (vracht)auto's niet bij alle UvA-gebouwen kunnen komen.*

3.5. Sociaal

Voor alle mensen, van omwonenden in hun kleine appartementen tot pauzerende werknemers, studenten en passanten, draagt een prettige openbare ruimte bij aan de mogelijkheden om andere mensen te ontmoeten. Ontmoetingen tussen studenten en medewerkers zullen overigens vooral plaatsvinden in de overdekte atria met voorzieningen voor studenten, medewerkers en bezoekers.

1. Er is nu relatief veel kijkgroen wat niet gebruikt kan worden.
    - *Vergroot de gebruikswaarde van groen, waardoor er ontspannen, gewandeld en gezeten kan worden. Denk aan speelaanleidingen, zitgelegenheid, kunst, informele wandelpaadjes, etc. Maak ook voorzieningen voor activiteiten voor diverse doelgroepen, zoals moestuinbakken, ontdekpaadjes voor kinderen, etc.*
    - *Ondersteun bewoners bij het opzetten en uitvoeren van initiatieven. Financieel maar vooral ook met de juiste ondersteuning en begeleiding door professionals.*

3.6. Beheer, handhaving en communicatie

1. Zwerfvuil, wildplassen en -poepen in hoekjes en langs populaire wandelroutes, waaronder die van de Wallen naar het Rembrandtsplein.
    - *Stel een beheerovereenkomst op tussen UvA en de gemeente Amsterdam, waarin ook het niveau van beheer wordt vastgelegd en wie welke plekken beheert.*
    - *Betrek vervolgens Woonstichting Lieven de Key, omwonenden en ondernemers bij deze samenwerking om het gebied samen leefbaar en veilig te houden*.
    - *Bedenk net als elders in de stad een oplossing voor opengesneden vuilniszakken.*

2. De UvA verzorgt het beheer van haar eigen panden, terreinen en hoven. Het is echter onduidelijk wat de belangrijkste panden van de UvA zijn in het gebied.
    - *Zorg voor een duidelijk adres of brandpunt dat bij iedereen direct in beeld komt en waarnaar verwezen kan worden als het gaat om de aanwezigheid van de UvA in het gebied.*

3. Bewoners en passanten voelen behoefte aan meer handhaving, mogelijk is die er wel maar op de achtergrond.
    - *Zorg dat alle mensen die verantwoordelijk zijn voor controle en handhaving, zoals politie, handhavers, fietscoaches en portiers, beter zichtbaar zijn.*
    - *Zet in op betere samenwerking tussen alle handhavers op het terrein, waaronder politie, beveiligers, conciërges, portiers, toezichthouders en meer.*

4. De UvA heeft een eigen beveiliging/meldkamer waar veel meldingen binnenkomen.
    - *Laat bewoners, ondernemers en andere belanghebbenden weten waar ze terecht kunnen voor (tijdelijke) beheerkwesties, onderhoud en veiligheid*.
    - *Benoem bij voorkeur één aanspreekpersoon, die zelf ook signaleert en meldingen opvolgt.*

5. De aanwezigheid van graffiti kan gevoelens van sociale onveiligheid oproepen. Graffiti trekt – net als afval – meer graffiti aan, dus meteen verwijderen is het beste.
    - *Zorg dat graffiti zo snel mogelijk wordt verwijderd, dat duidelijk is wie verantwoordelijk is voor welke graffiti en communiceer naar bewoners en gebruikers waar ze graffiti kunnen melden.*

4. RISICO'S EN AANBEVELINGEN BINNENGASTHUISTERREIN

Op het Binnengasthuisterrein bevinden zich niet alleen verschillende UvA-gebouwen maar er wordt ook gewoond, gespeeld en ontspannen. Overdag is dit een oase van rust in de Amsterdamse binnenstad. Vooral 's avonds en 's nachts is er veel overlast. Vanwege de onoverzichtelijkheid van het gebied wordt er met regelmaat geslapen, gepoept, geplast, gekotst en gedeald.
Vooral plekken die uit het zicht van woningen liggen, worden oneigenlijk gebruikt. Denk aan rondhangende en rokende studenten, drugsdealers in de onderdoorgang, slapende zwervers die soms hun behoefte doen en luidruchtig rondzwalkend uitgaanspubliek dat 's nachts langs de Binnengasthuisstraat en in mindere mate onder poort Kloveniersburgwal van de noordelijke Wallen naar het Rembrandtplein lopen. En vice versa.

Verdeeld over de UB, het BG-terrein en de Oudemanhuispoort komen uiteindelijke ruim 1.300 studieplekken. BG1 en BG2 blijven in gebruik voor onderwijs en onderzoek door de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGw), BG3 wordt het centrale gebouw van de FGw met onderwijsbalies, stafbureau en kantoren en BG5 wordt ingericht voor onderwijs en onderzoek van FGw.

Als de komende tijd de nieuwe UB en andere UvA-gebouwen weer opengaan, zal het aantal bezoekers overdag fors toenemen en daarmee het aandeel sociale ogen, wat zorgt voor een toenemend gevoel van veiligheid. Tegelijkertijd brengen deze bezoekers andere risico's met zich mee, zoals chaotische toestanden met fietsers die op weg zijn naar de fietsenstalling of geluids- en rookoverlast van studenten. De bewoners van het Binnengasthuisterrein zijn in potentie 24/7 in dit gebied aanwezig en mogen hier geen slachtoffer van worden.
We moeten echter ook realistisch blijven. Kleine criminaliteit en overlast zullen in dit deel van de Amsterdamse binnenstad met zijn vele stegen en poorten zonder veel toezicht en nabij de Wallen en het Rembrandtplein nooit volledig verdwijnen, maar herinrichting kan wel voor verbetering zorgen.

4.1. Zichtbaarheid

Afbeelding uit de Visie Binnengasthuisterrein Amsterdam VOLBG (januari 2021)

1. Er zijn meerdere plekken die geheel uit het zicht van woningen liggen en waar mensen slapen, gebruiken, indrinken en zich ontlasten (afbeelding uit: Visie Binnengasthuisterrein VOLBG).
   - *Zet bij de hoeken Turfdraagsterpad bewegingssensoren in die een licht- of geluidssignaal afgeven wanneer iemand daar dichtbij komt om bijvoorbeeld te plassen of poepen.*

- *Maak langs de gevel van de UB een grote geveltuin. Gebruik lage hekken, een glazen wand, (prik)struiken of klimplanten als fysieke barrière tussen het groen en het trottoir. Onderhoud de geveltuin goed, wat de indruk geeft dat dit groen 'van iemand is'.*
- *Zet spiegels of spiegelende oppervlakten in, zodat de plassers en poepers zichzelf zien.*
- *Voorkom nissen in de ver(nieuw)bouw en schuin hoeken af.*
- *Zie verder hoofdstuk 5.*

2. De entree van het UK via de onderdoorgang Kloveniersburgwal-Vendelstraat is overdag naargeestig en 's nachts ronduit onveilig; er wordt geslapen, geplast, gepoept en gedeald.
   - *Maak en hou deze onderdoorgang consequent schoon.*
   - *Geef de onderdoorgang een lichtgekleurd plafond en muren van een robuust materiaal.*
   - *Voorzie de muren van een anti-graffiti coating op.*
   - *Breng (schrik)verlichting aan en eventueel kunst. Ook overdag het licht aanhouden.*

3. In de huidige vormgeving is het onduidelijk of hier wel of niet gefietst mag worden.
   - *Laat het trottoir (mét trottoirband!) aan de Kloveniersburgwal doorlopen zodat duidelijk is dat deze onderdoorgang bedoeld is voor voetgangers en voor mensen met de fiets aan de hand.*

4.2. Eenduidigheid

1. Groepen studenten kopen soms na hun college drank bij de SPAR en staan dan lachend en gillend onder de ramen van bewoners, soms zelfs met docenten erbij (...).
   - *Geef (nieuwe) studenten duidelijke 'huisregels' wat hier wel en wat hier niet kan.*
   - *Laat portiers, beheerders of coaches studenten wijzen op hun geluidsoverlast, in ieder geval daar waar bewoners er overlast van ervaren.*

2. Er staan regelmatig studenten te roken nabij woningen, met name bij de Vendelhof.
   - *Richt officiële rookplekken in en zorg dat deze in het zicht van de portier/receptie liggen.*

3. De oriëntatie in en communicatie over het hele Binnengasthuisterrein is niet altijd eenvoudig, mede omdat de benamingen onduidelijk zijn. Google Maps spreekt van: Turfdraagsterpad, Binengasthuisstraat en Vendelstraat. In de praktijk worden ook termen als Binnengasthuisplein, Vendelhof en Gasthuishof gebruikt.
   - *Breng meer eenduidigheid in de straatnamen aan.*
   - *Qua imago zou het mooi zijn om de Binnengasthuisstraat om te dopen in Binnengasthuisplein, wat aangeeft dat het gebied geen doorgangs- maar vooral een verblijfsfunctie heeft.*

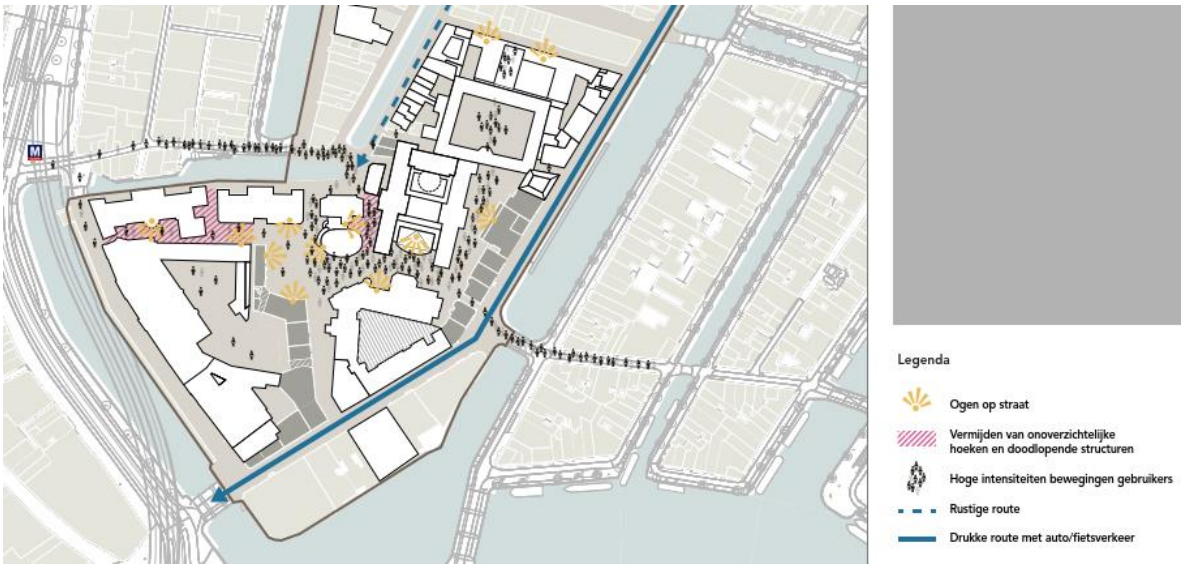
- De bewaking van de UvA sluit ’s avonds deuren en poorten. Dit gaat niet altijd goed en soms wordt iemand binnengesloten.*Communiceer bij alle in- en uitgangen wat de openings- en sluitingstijden zijn en wie gebeld kan worden in het geval hier iets mis is gegaan.*

4.3. Aantrekkelijkheid

1. Veel bewoners ervaren geluidsoverlast, de hoge stenen gevels vormen een klankkast. Vooral op donderdag-, vrijdag- en zaterdagavonden is de herrie van schreeuwend uitgaanspubliek schrikbarend. Volgens de wet Geluidshinder heeft elke woning echter recht op een stille zijde.
   - *Hou het motto ‘Reuring aan voorzijde, rust aan achterzijde’ in het achterhoofd.*
   - *Onderzoek de mogelijkheden tot gevelgroen.*

2. De vraag is of het zinnig en aantrekkelijk is om de centrale ruimte aan de Binnengasthuisstraat op te splitsen in twee delen (aan de oostzijde een stenig plein gekoppeld aan UvA-functies en een rustig groen ‘bewonersplein’ aan de westzijde).
   - *Zonder doorsnijding door een fietspad oogt het als een geheel, dus ontwerp het plein ook als zodanig. Trek de vormgeving door tot de gevels van BG2, BG3 en BG5.*
   - *Neem groen als uitgangspunt en plaats daar de verschillende voorzieningen voor verblijf en verplaatsing in en niet andersom.*

3. Op de binnenplaats van waar straks de UB komt, stonden in het verleden bomen. Deze buitenruimte zou moeten worden gecompenseerd.
   - *Plant een paar mooie grote bomen op het nieuw in te richten ‘Binnengasthuisplein’, die ook zorgen voor schaduw en biodiversiteit.*

Afbeelding uit het Strategisch Masterplan Universiteitskwartier (juni 2021)

4. De drukte is onevenredig verdeeld over Binnengasthuisterrein en OMHP (zie afbeelding).
   - *Een extra looproute door gebouw BG5 zal de Vendelhof enigszins ontlasten.*
   - *De binnentuin achter het Allard Pierson wordt nu onderbenut. Zie 3.2.*

4.4. Toegankelijkheid

De ingang van de nieuwe fietsenstalling onder de UB ligt aan het binnenterrein. Hierdoor moeten fietsers via de onderdoorgang Kloveniersburgwal, de Binnengasthuisstraat, het Turfdraagsterpad of vanaf de Oudezijds Achterburgwal dwars over het Binnengasthuisplein rijden, een gebied dat vooral voor verblijf en voetgangers was gereserveerd. De ambities om het Binnengasthuisterrein fietsluw te maken en daardoor aantrekkelijk om te zitten, spelen en wandelen, wordt door de situering van de ingang van de fietsenstalling in één keer de nek omgedraaid.

1. Vanaf vier richtingen zullen (elektrische) fietsers hun richting deze entree zoeken, waardoor dit, ondanks de keuze voor Shared Space, zeker niet geen aangename en groene wandel- en verblijfsgebied wordt.
    - *Bepaal dat op het Binnengasthuisterrein niet gefietst mag worden en richt de openbare ruimte hier dan ook eenduidig op in. Fietsers moeten dan het laatste stukje lopen of om het terrein heen fietsen (wat overigens minstens zo snel is).*
    - *Begeleid de fietsverkeersstromen naar de fietsenstalling vanaf de voorkeursaanvoerroutes Kloveniersburgwal en Staalstraat/Nieuwe Doelenstraat.*

2. Er zullen straks honderden fietsers per dag onder de smalle onderdoorgang Kloveniersburgwal – Vendelstraat doorgaan. Dit gaat in de spits voor problemen zorgen.
    - *Maak aan de zijde van de Kloveniersburgwal duidelijk dat vanaf hier niet gefietst mag worden en dat je met de fiets aan de hand naar de stalling moet lopen.*
    - *Zorg ervoor dat het trottoir doorloopt en de (hoge?) trottoirband aanzet tot afstappen.*
    - *Hou de onderdoorgang te allen tijde vrij van obstakels.*
    - *Communiceer dat zowel de fietsers die binnenkomen als vertrekken rechts aanhouden.*

3. Er komt een ondergrondse fietsenstalling voor studenten en medewerkers van de UvA. Maar waar moeten de bewoners zonder eigen berging hun fiets parkeren? En hun bezoek? En hoe wordt dat gehandhaafd; het verschil tussen een wild geparkeerde fiets van een student en die van een bewoner en zijn bezoek is niet zichtbaar.
    - *Creëer duidelijkheid waar bewoners zonder eigen fietsenstalling hun fietsen moeten parkeren. Is er bijvoorbeeld een afgeschermd deel van de UB-stalling door hen te gebruiken?*

4. Op donderdag-, vrijdag- en zaterdagavond lopen er veel lawaaiige groepen uitgaangspubliek van Rembrandtplein naar Wallengebied. Die klinken hier extra hard omdat het een klankkast is.
   - *Deze passanten worden door Google langs de Binnengasthuisstraat gestuurd. Contacteer Google of dit gebied tijdens spitsuur schijnbaar 'afgesloten' kan worden.*
   - *Zie verder Beheer en Handhaving.*

5. Bereikbaarheid moet in de nieuwe plannen worden geborgd.
   - *Shared Space of niet, er moeten nagedacht worden over laden en lossen van bewoners.*
   - *Dit geldt ook voor de continu bereikbaarheid van alle woningen en UvA-panden voor nood- en hulpdiensten.*

6. De bewoners zijn (terecht) gesteld op hun nachtrust en zouden het hele BG wel willen afsluiten.
   - *De UvA heeft vooralsnog geen plannen voor 24/7 opening van haar gebouwen, onder andere in verband met de bewakingskosten.*

7. De openbare ruimte aan de Grimburgwal bij BG1 en 2 is nu ontoegankelijk, terwijl het een aantrekkelijke plek langs het water is.
   - *Maak de doorgang bij de Grimburgwal weer open en geef de ruimte langs het water een publieke functie.*
   - *Eventueel 's nachts afsluiten als dat nodig blijkt.*

4.5. Sociaal

1. Er is zichtbaar veel betrokkenheid van de bewoners in de vorm van zelfbeheer bij de Vendelhof en de tijdelijke inrichting op het Gasthuisplein.
   - *Koester het feit dat betrokken buurtbewoners bijdragen aan leefbaarheid en veiligheid en zorg ervoor dat ze wat ze in zelfbeheer hebben kunnen behouden of uitbreiden, mogelijk in een andere vorm.*

2. Er komen hier veel verschillende doelgroepen: studenten, personeel, bewoners, toeristen, passanten en meer.
   - *Iedereen moet zich hier welkom ongeacht leeftijd, beperking, gender, sociale klasse of afkomst. Zie ook het kopje toegankelijkheid.*
   - *Zorg voor ontmoetingsplekken waar bewoners, personeel en bezoekers elkaar kunnen treffen, zoals plantenbakken met zitgelegenheid, picknicktafels, schaakbord of jeu-de-boules baan.*

Referentiebeelden van vergroende pleinen met ontmoetingsfunctie.

4.6. Beheer, handhaving en communicatie

1. Vanwege de relatieve beschutting en de ligging in de Amsterdamse binnenstad zal het BG-terrein altijd een zekere aantrekkingskracht blijven houden voor bijvoorbeeld slapers en mensen die hun ontlasting kwijt moeten.
   - *Je ontkomt in dit gebied niet aan structureel beheer en consequente handhaving.*

2. In de Top-5 van meldingen staan overlast van grofvuil, huisvuil en zwerfvuil.
   - *Zorg voor papier- en glasbakken op loopafstand.*
   - *Organiseer het ophalen van grofvuil beter/anders en communiceer dat met de gebruikers.*
   - *De vuilnisbakken worden hier binnenkort vervangen door bakken met meer inhoud (200 ten opzichte van 100 liter) en hebben zogenaamde ‘asbakken’ op de bovenkant gemonteerd voor minder peuken op straat.*

3. Bij sommige bewoners leeft de gedachte dat de gemeente onvoldoende reinigt. De gemeente heeft echter besloten om beeldkwaliteitsniveau B na te streven, wat neerkomt op maximaal tien stuks zwerfvuil (exclusief peuken) per 100 m^2.
    - *Start een politiek-bestuurlijke discussie of dit voor Amsterdam zo bijzondere en historische terrein geen hoger beeldkwaliteitsniveau verdient.*

Een dergelijk beeld is volgens beeldkwaliteitsniveau B schoon genoeg.

4. Door de verbouwing van de nieuwe Universiteitsbibliotheek en de leegstand van BG5 is er op dit moment (tijdelijk) meer zwerfafval en graffiti. Er is een aantal beheerders actief in het Universiteitskwartier, waaronder UvA en de gemeente Amsterdam, De Key, maar ook bewoners en ondernemers. Soms lijk het beheer onderling onvoldoende op elkaar afgestemd.
    - *De UvA heeft ondertussen goede afspraken gemaakt met de verschillende beheerders om dit te beperken.*

5. Zoals de laatste Pro Palestina-demonstraties weer eens hebben aangetoond, is het Binnengasthuisterrein aantrekkelijk (en kwetsbaar) voor manifestaties en bijeenkomsten.
    - *Maak afspraken met de verschillende gebruikers en beheerders hoe er met georganiseerde vormen van het gebruik van de buitenruimte, zoals manifestaties, samenkomsten of openluchttentoonstellingen, wordt omgegaan.*

6. Bewoners melden dat er vroeger meer handhaving was, bijvoorbeeld in de vorm van een nachtwaker, wat daadwerkelijk hielp om het hier veiliger te maken.
    - *Overweeg de herintroductie van een nachtwaker op donderdag-, vrijdag- en zaterdagnacht, bijvoorbeeld tussen 02.00 en 06.00, zodat de bewoners zeker zijn van hun nachtrust.*
    - *Vergroot de rol van de portiers of stel een beheerder aan met een eigen, goed zichtbaar en centraal gelegen zichtbaar kantoortje. De kosten hiervoor kunnen worden gedeeld.*
    - *Gebouw BG3 kan met relatief kleine, zoals ook door VOLBG voorgestelde, aanpassingen zoals hoge ramen rondom en een centrale entree/lobby als centraal informatie- en meldpunt van de UvA functioneren.*

4.7. Tijdelijke situatie

De huidige situatie is zorgelijk en deze bouwperiode gaat nog lang duren. Het BG-terrein was al kwetsbaar vanwege de beschutte ligging in een druk (uitgaans)gebied, de verbouwing van de UvA versterkt dit en de problematiek die erbij komt kijken. In afwachting van de verdere ontwikkeling worden de gebouwen van de UvA op dit moment overdag en ’s avonds minder intensief gebruikt. Dat zal in de toekomst zeker veranderen, maar in de overgangsperiode is er minder sociale veiligheid dan normaal omdat er minder mensen ‘op straat’ zijn.

1. De zichtlijnen worden beperkt door bouwhekken met doeken.
   - *Kies voor transparante bouwhekken.*

2. De doeken aan de bouwhekken staan vol met graffiti.
   - *Vervang de doeken met regelmaat.*
   - *Neem eens contact op met Plat-vorm (lida@plat-vorm.nl), een organisatie die in samenwerking met de gemeente Amsterdam kunst- en cultuuruitingen op bouwhekken plaatst. Dit zorgt niet alleen voor een mooier straatbeeld, maar ook voor een versterking van de verbinding tussen de gemeenschap en de omgeving en/of geschiedenis. De kunst- en cultuursector (museum, theater, etc.) betaalt voor de doeken. De gemeente, organisatie of het bouwbedrijf betalen niets.*

3. Er zal voorlopig werkverkeer blijven komen en weinig ruimte om te lopen en fietsen, De handhavingscapaciteit is niet altijd toereikend
   - *Reguleer de toegang tot het gebied en hou tijdens de bouwwerkzaamheden ook in de avond en het weekend het Turfdraagsterpad open te houden.*

4. De komende jaren zullen er op verschillende plekken in het Binnengasthuisterrein nog bouwwerkzaamheden plaatsvinden in een beperkte en druk gebruikte ruimte. Enige overlast voor omwonenden, werkenden en passanten door werkzaamheden, zoals geluidsoverlast of omlegging van routes, is helaas niet te voorkomen.
   - *De huidige aannemers hebben BLVC-plannen gemaakt voor Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid en Communicatie. Ook in de toekomst moeten die worden gemaakt om overlast van de werkzaamheden zoveel mogelijk te beperken. Aan de hand van de BLVC-systematiek worden alternatieven, maatregelen en afspraken met de omgeving vastgelegd. Het project kan dan zo soepel mogelijk tot een goed einde worden gebracht.*

4. RISICO'S EN AANBEVELINGEN VOOR BG5

Er worden momenteel grote projecten in het Universiteitskwartier uitgevoerd en de bouwwerkzaamheden zijn voorlopig nog niet klaar. Dit zorgt logischerwijs voor overlast. Bij elke ontwikkeling in het gebied moet dan ook worden gekeken of en hoe die bij kan dragen aan duurzame veiligheid en leefbaarheid van bewoners, personeel en passanten. Hieronder een aantal aanbevelingen voor de herontwikkeling van gebouw BG5 (Oudezijds Achterburgwal 233), het voormalige kliniekgebouw met de piramidevormige aanbouw aan de Vendelstraat.

Anders dan de Oudemanhuispoort dat met de aula en nabijgelegen Agnietenkapel het ceremoniële hart van het UK vormt, wordt gebouw BG5 straks het onderwijshart van de campus. Het gebouw wordt opnieuw ingericht voor het onderwijs en onderzoek van de Faculteit der Geesteswetenschappen met grote onderwijszalen, kantoren, studieplekken en horeca. Het monumentale pand blijft behouden en krijgt een nieuw atrium. De nieuwe entree komt aan de Vendelstraat te liggen schuin tegenover de ingang van de nieuwe UB.

De Commissie Omgevingskwaliteit heeft afgelopen oktober aangegeven op een aantal punten (nog) niet akkoord te kunnen gaan met de plannen voor de verbouwing van BG5. Ze wil onder andere meer samenhang zien tussen de voorgestelde nieuwbouw en de oudbouw. Dit betekent dat de bouwwerkzaamheden op zijn vroegst eind 2024 starten. Ze zullen zo'n drie jaar in beslag nemen. Dit alles brengt (weer) overlast voor bewoners en bezoekers met zich mee.

4.1. Zichtbaarheid

1. Hoe zorgen we ervoor dat BG5 bijdraagt aan de sociale veiligheid in zijn omgeving?
    - *Ontwerp een gebouw dat zich 'opent' naar de openbare ruimte, waarbij de gebruikers van het gebouw de omgeving zo goed mogelijk kunnen overzien. Dus veel glas en voldoende zichtlijnen, die uiteraard vervolgens niet geblokkeerd mogen worden door obstakels of groen.*
    - *Situeer de receptie/portiersloge op de plek waar er zoveel mogelijk zicht is op een zo groot mogelijk deel van de openbare ruimte.*
    - *Voorkom overstekken en nissen (droge hangplekken) buiten het zicht van woningen.*
    - *Zorg voor voldoende (schrik)verlichting in en op het pand die ook op de omgeving straalt zonder dat die hinderlijk in woningen schijnt of passanten verblind.*
    - *Integreer verlichting in gevel, kolommen, hek en/of kunst.*
    - *Kies voor afgeronde hoeken.*

2. Aan de voor- en zijkant van het nieuwe paviljoen van BG5 ontstaan waarschijnlijk twee smalle zijtuinen, die in de praktijk door de hoge wanden meer als stegen zullen aanvoelen.
    - *Voorkom dat er plekken aan weerszijden van het paviljoen ontstaan waar het niet fijn toeven is en waar mensen zich 's avonds en 's nachts schuil kunnen houden.*

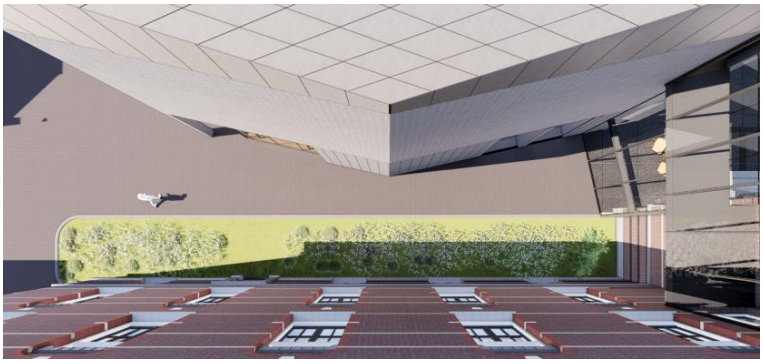

3. In het gebied tussen BG3 en BG5 komen regelmatig onveilige situaties voor, mede omdat dit deel van de openbare ruimte geheel uit het zicht van bewoners ligt. Door de hoek bij de trap is er geen zicht op wie er achter de poort staat. Sommige bewoners lopen om die reden liever een blokje om, zelfs 's ochtends vroeg.
    - *Sluit dit gedeelte 's avonds af met een mooi hek.*

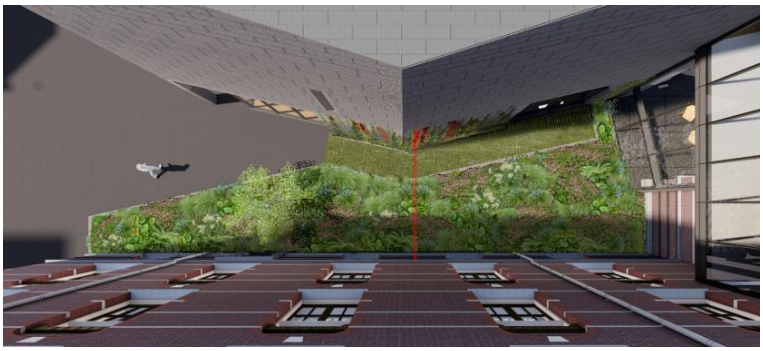
4. Een gevel met spiegelende ruiten zorgt voor meer sociale ogen op de omgeving.
    - Voorkom dat deze ramen het zonlicht weerspiegelen en zo voor verblinding in de omgeving of tegenoverliggende gebouwen zorgen. Ook kunnen ze een omgeving warmer maken.

4.2. Eenduidigheid

1. Als verblijfskwaliteit tussen BG5 en de UB uitblijft, zullen studenten uitwijken naar de zelfbeheertuinen waar ze mogelijk overlast veroorzaken.
    - *Ontwerp een kwalitatief hoogwaardig doorgangs- en verblijfsgebied tussen BG5 en UB met voldoende zitgelegenheid (met afvalbakken) en mooi uitzicht.*
    - *Maak met markering duidelijk waar en voor wie een bepaalde plek bedoeld is.*
    - *Stem goed af welke status het gebied rond BG5 heeft (semiopenbaar of openbaar) en wie verantwoordelijk is voor het beheer.*

Een dergelijke smalle en uit het zicht gelegen tuin/steeg is vragen om problemen op gebied van sociale veiligheid.

Groen lijkt hier een lapmiddel en geen doel. Onderzoek middels een zonnestudie hoeveel zon/licht er daadwerkelijk in deze ‘zijtuinen’ komt. Is dat voldoende voor beplanting én voor aangenaam verblijf?

4.3. Aantrekkelijkheid

1. In hoeverre focussen ontwerpers zich vooral op de esthetiek?
    - *Denk bij het ontwerpen ook aan thema’s zoals ‘hufterproof waar nodig’, gedetailleerde en gevarieerde gevels, plezierige materialen, kleuren, natuur-inclusief en gezond (luchtkwaliteit, hittestress, beschutting tegen weer en wind, etc.).*
    - *Pas de nieuwbouw zorgvuldig in in zijn omgeving. Dat betekent hier vooral een menselijke maat en met voldoende oog voor de monumentale kwaliteiten van de oudbouw.*

2. Onbekend maakt onbemind.
    - *Maak meer aantrekkelijke ontmoetingsplekken, zoals (picknick) banken tussen BG5 en de UB. Dit helpt ook om de semiopenbare zelfbeheertuinen enigszins te ontlasten.*
    - *Denk daarbij goed na over waar mensen prettig kunnen zitten: bij voorkeur bankjes in de zon met hoger groen of een muur als rugdekking en uitzicht op beplanting of mensen.*
    - *Kies desgewenst voor mobiele (opklapbare) stoelen of banken. Bij verplaatsbaar meubilair dient duidelijk te zijn waar die ’s nachts wordt opgeslagen en wie dat doet.*

Afbeelding uit Visie Binnengasthuisterrein Amsterdam VOLBG (januari 2021)

3. Buurtbewoners hebben zorgen over de stenige harde uitstraling van het nieuwe BG5 van zowel het entreepaviljoen als de openbare ruimte. VOLBG heeft in zijn visie het plan geopperd om het paviljoen niet terug te laten komen ten behoeve van een groene openbare ruimte.

- *Er valt vanuit veiligheid en leefbaarheid veel te zeggen voor dit idee. Studenten en passanten kunnen hier dan aangenaam verblijven op een plek die grotendeels in het zicht en in de zon ligt. Deze aanpak versterkt de pleinfunctie tussen de hoofdentrees van de UB en BG5. Doordat er op het plein dan meer ruimte ontstaat is dit de enige plek in het UK vanwaar het monumentale BG5-pand in zijn volle glorie te aanschouwen is.*
- *Maak de plek niet al te aantrekkelijk voor bijvoorbeeld zwervers; geen bankjes waar je op kunt liggen, geen fonteinen of drinkwatertappunten.*

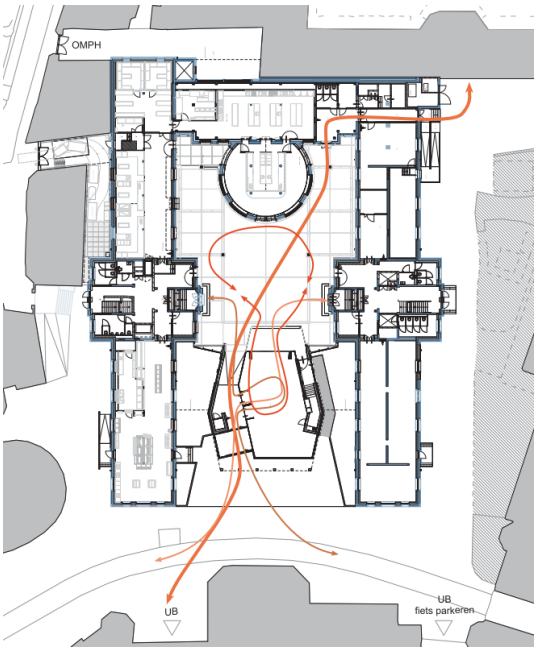
4. Het atrium moet het ‘bruisend hart’ van het UK worden. Maar met vooral hardsteen, gestraald/gepolijst beton en baksteen als materialen zal het eerder een kille bedoening worden met een slechte akoestiek, zeker als er veel of juist heel weinig mensen aanwezig zijn.
    - *Laat de groene buitenruimte en overdekte binnenruimte visueel in elkaar overlopen, dus ook binnen veel planten en natuurlijke materialen.*

5. De ‘steeg’ tussen BG3, BG5 en Oudezijdsachterburgwal met trap en hellingbaan wordt vooral gebruikt om doorheen te lopen en ’s avonds voor ongewenste activiteiten. Vanwege zijn relatief smalle maat en weinig direct zonlicht is het een illusie dat dit ooit een plein gaat worden met een verblijfsfunctie.
    - *Richt dit gebied in als groen doorstroomgebied en sluit het ’s avonds af met de bestaande poort en een mooi nieuw hek of transparante wand aan de Binnengasthuisplein zijde.*

5.4 Toegankelijkheid

1. Trottoirbanden, hellingen en trappen sluiten mogelijk bepaalde groepen buiten
   - *Zorg voor goede toegankelijkheid van het gebouw voor alle gebruikers, dus inclusief mensen met kinderwagen, rollator of rolstoel en blinden en slechtzienden.*
   - *Het hoogteverschil tussen gebouw en omgeving mag niet meer zijn dan 20 cm. Anders een vaste trap of hellingbaan aanleggen met een breedte minimaal 1,10 m en hoogte van maximaal 1 m.*
   - *Geef trappen aan minimaal één zijde leuningen.*

2. Herkenbare entrees
   - *Zorg ervoor dat de hoofdingang maar ook de zijingang aan de Vendelhof duidelijk, herkenbaar en goed verlicht is.*

De alternatieve looproute door BG5 van UB naar OMHP zal de drukte in de semiopenbare Vendelhof enigszins doen afnemen. Afbeelding uit de BG5 Concept Bouwaanvraag.

5.5. Beheer

1. Hoe mooi een gebouw en zijn omgeving ook zijn, als het vuil en verloederd is, vind iedereen het er onaangenaam.
   - *Hou bij het ontwerpen continu de beheerbaarheid in het achterhoofd.*
   - *Zorg dat de openbare ruimte makkelijk schoon te houden is, dus zonder scherpe hoeken of verlagingen/verhogingen waar geen veegkarretje of maaimachine langs kan.*
   - *Zorg dat het openbaar groen goed bereikbaar is voor onderhoud.*
   - *Voorkom snippergroen en kies voor sterke planten.*
   - *Garandeer dat de gebouwen bereikbaar zijn met een hoogwerker. In de praktijk: geen hekken of hekken die voldoende open kunnen en het gebruik van (half)verharding.*

6. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

9.1 Conclusie

Het Universiteitskwartier is een uniek gebied, waar nu en in de nabije toekomst wordt her- en bijgebouwd en waar de openbare ruimte grondig op de schop gaat. Hier liggen dus volop kansen om de leefbaarheid en veiligheid te vergroten!

De hoeveelheid criminaliteit op het UK is beperkt, zeker afgezet tegen andere delen van de Amsterdamse binnenstad, maar er is wel veel overlast, vooral voor omwonenden. Het gaat dan om een kleine groep daklozen, die hier slapen, hangen en zich ontlasten, en overlast van studenten en passanten die rondhangen, roken, plassen en lawaai maken. Vooral ’s avonds en ’s nachts. Los van deze punten kwamen er uit de analyse en interviews nog een aantal andere risico’s naar boven, van donkere hoekjes tot onlogische routes en van afvalproblematiek tot anonieme stille straten.

Op alle thema’s uit de inleiding valt wel iets te verbeteren, van ontwerp tot beheer en van techniek tot communicatie. Het moge duidelijk zijn dat de aanbevelingen uit dit adviesrapport niet alleen op het bordje van de UvA thuishoren, maar ook op die van de gemeente en soms zelfs van omwonenden of bedrijven. Intensieve samenwerking en afstemming binnen organisaties én binnen de vakgebieden ontwerp, inrichting, beheer én handhaving is op deze locatie dan ook een must.

9.2 Discussie

Er komen uit de analyse enkele dilemma’s naar voren waar helaas geen ultieme standaardoplossingen voor zijn. Hierover moeten als het moment daar is echter wel – mogelijk politiek gekleurde – keuzes worden gemaakt.

Wel of geen bankjes
Bankjes trekken mogelijk dak- en thuislozen, studenten en hangjongeren aan, maar als ze worden weggelaten, nodigt dat niet uit om lang in een gebied te verblijven en medegebruikers te ontmoeten. Hierdoor komen er ook minder sociale ogen op de omgeving. Daarnaast zijn bankjes voor ouderen essentieel om sowieso nog naar buiten te gaan en/of een stukje te kunnen lopen naar bijvoorbeeld een bekende of een voorziening, zoals winkel of apotheek.

Terreinen wel of niet afsluiten
Door permanent of tijdelijk gebieden af te sluiten, ontstaan er gevoelsmatig veilige plekken, maar naar de rest van de wereld is de boodschap: “Jij mag hier niet in” of “Het is hier niet pluis”.
Een ‘doorwaadbaar’ gebied zoals bureau West 8 ooit voorstelde, staat haaks tegenover ‘alle poorten dicht’ wat sommige bewoners terecht graag zouden zien om hun nachtrust te waarborgen.

Fietsers versus lopen en verblijven
Als het de ambitie is om het Binnengasthuisplein in te richten voor groen en aangenaam verblijf moet fietsen op het hele terrein worden verboden. De bewegingen van (elektrische) fietsen die vanuit vier kanten richting de ingang van de fietsenstalling rijden, zullen vooral in de spits voor veel chaos en onrust zorgen, waardoor je hier niet meer lekker kunt zitten, laat staan spelen. Het plein fietsersvrij houden, vergt naast enkele fysieke ingrepen ook strengere handhaving met een bijbehorend budget.

Beheerniveau
Het huidige Beeldkwaliteitsniveau is B, waarbij enige mate van vervuiling acceptabel. Verdient deze voor de stad zo bijzondere en historische plek wel of niet het hoogste beheerniveau?